ASOS JOURNAL
The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 46, Mayıs 2017, s. 560-572

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
21.03.2017

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
12.05.2017

Alev DURAN
Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı,
Doktora Öğrencisi
alvdrn@gmail.com

Fatma ÇALIK ORHUN
Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı,
Doktora Öğrencisi
ftmcalik@gmail.com.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK-MACAR İLİŞKİLERİNDEN BİR KESİT: BEHİÇ ERKİN'İN BUDAPEŞTE ELÇİLİĞİ (1928-1939)

Öz

Macar ve Türk uluslarının kökleri tarihin derinliklerine uzanmakta ve iki ulus arasındaki ilişki ve bağlar da kökler kadar derinlere uzanmaktadır. Tarihin en eski dönemlerinden itibaren devam eden bu yakın ilişki, Osmanlıların, Macaristan topraklarındaki hâkimiyeti boyunca perçinlenerek devam etmiştir. Osmanlıların, Macar topraklarından geri çekilmeye başlamasıyla birlikte ilişkilerde yeni bir dönem açılmıştır. Uzun on dokuzuncu yüzyıl Türk-Macar dostluk bağlarının en sıkı biçimde örülmesine sahne olmuştur. Osmanlıların bölgeden çekilmesinden sonra Habsburg idaresi altına giren Macaristan'da, bu yönetimin getirdiği baskılara karşı ayaklanmalar olmuş, ancak başarısızlığa uğrayan ve yalnız bırakılan Macar önderleri Osmanlı Devleti nezdinde destek ve himaye görmeleri Macar halkının kalbinde silinmez derin izler bırakmıştır. Ardından iki imparatorluk Birinci Dünya Savaşı'nda aynı blokta yer almış, Türk birlikleri Galiçya'da, Avusturya-Macaristan topçu bataryaları ise Çanakkale ve Sina-Filistin cephelerinde Türklerle birlikte savaşmışlardır. Savaş sonrası diplomatik ilişkiler kısa süreli kesintiye uğrasa da, Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni ilk tanıyan devletlerden olan Macaristan'la, ilk dostluk antlaşmasını da imza edilmiştir. Atatürk dönemi Türk-Macar ilişkileri ilgi

çekici ve renklidir. İki ülkenin ilişkilerinin en parlak seviyede olduğu bu yılları 1928–39 yılları arasında Peşte Elçisi olarak görev yapan Behiç Erkin'in 2010 senesinde yayımlanan anılarında bu görevine ilişkin kapsamlı bilgiye ve edindiği intibalara, gönderdiği elçilik raporlara ve TİTE'de bulunan raporları, anıları ve kişisel eşyaları ile inceleyeceğiz.

Anahtar kelimeler: Behiç Erkin, Türkiye-Macaristan İlişkileri, Macaristan, Türk-Macar Dostluğu, Diplomat.

IT IS SECTION FROM THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC TURKISH- HUNGARIAN RELATIONS: BEHIC ERKIN'S AMBASSADOR OF BUDAPEST

Abstract

The roots of Hungarian and Turkish nations extend to the depths of history and relations between two nations extend as deep as the roots. This close relationship, which has continued since the earliest periods of history, continued with the riveting of the Ottomans during the domination of the Hungarian lands. When The Ottoman began to stand back from the Hungarian lands, a new area was opened in relations. The long nineteenth century has been the scene of the most tightly knitting of Turkish-Hungarian friendship ties. After the Ottoman stepped back from the region, Hungary came under Habsburg's domination. This administration brought pressure. In response to pressure a revolt broke out but it was not successfull. Hungarian leaders were left alone. The support and patrogane of the Ottoman Empire left indelible marks in the hearts of Hungarian people. After that, two empires took same block on the First World War. Turkish troops fought in Galicia, Austria-Hungary artillery batteries in Çanakkale and Sina-Palestine fronts fought with Turkish. Even after the post war diplomatic relations disrupted, Hungary was one of the countries which knew newly established Turkish State. So first friendship agreement was also signed. The period of Atatürk, Turkish- Hungarian friendships were very interesting and colourful. When the relations of two countries are at their brightest level between 1928-39 Behiç Erkin was working as Budapest's ambassador. His memories published in 2010. It included his duties, extensive information, impression during his work life, reports which he send and TITE's reports, his memories and his personal goods. We are going to look into them.

Keywords: Behiç Erkin, Turkish-Hungarian Relations, Hungary, Turkish-Hungarian friendship, Diplomat.

Giriş

Türklerin, tarihin ilk devirlerinden beri tanıdıkları Macarlarla olan ilişkileri, on dokuzuncu yüzyıldan itibaren kadim dostlukla örülmüştür. Birinci Dünya Savaşı'nda müttefik olarak aynı cephede yer almaları, iki milletin bir birbirlerine daha da yakınlaşmalarını sağlamıştır. (Rásónyi, 1944:23) Macarlar, savaştan sonra, Türklerin emperyalizme karşı vermiş oldukları kurtuluş mücadelesini heyecan ve sevgiyle izlemişler, (Rásónyi,2006:425-433) Triannon'la

parçalanan ülkelerinin geleceği için, Atatürk'ün Lozan'da kazanmış olduğu zaferi bir ışık olarak görmüşlerdir.(Mayor,1970:621)

Macarların Türklerle 1920'li yıllarda başlayan diplomatik temasları, Lozan'ın imzalanmasıyla resmi boyuta taşınmış, yeni kurulan Türk Devleti'ni ilk tanıyan devletlerden biri de Macaristan olduğu gibi Macarların girişimi ile de 18 Aralık 1923 tarihinde imzalanan dostluk antlaşmasıyla ilişkilerde yeni bir döneme girilmiştir. (Namal,2013:64-65)

Cumhuriyetin ilk yılları, Macarlarla Türklerin dostluğunun perçinlendiği en parlak yıllar olmuştur. Mustafa Kemal ile Horty'nin milletlerinin meziyetlerini öven karşılıklı mektuplaşmalarında bunları görmek mümkündür. (Şimşir,2001:332-394)

Türk-Macar İlişkilerinin altın çağı ise, Atatürk dönemi olmuştur, özellikle yeni kurulan devletin ilk yıllarında iki ülkenin ilişkileri sürekli gelişim göstererek, hiçbir sorun yaşanmadan devem etmiştir. Bu dönemi, dönemin Budapeşte elçisi ve aynı zamanda Atatürk'ün yakın dostlarından olan Behiç Erkin'in Hatıratı yanı sıra, Erkin'in elçiliği boyunca gönderdiği ve Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde bulunan raporlar ve Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivindeki Erkin'e ait ilgili belgeler ışığında inceleyeceğiz.

1- Behiç Erkin'in Macaristan'a Atanması

Hüseyin Vasıf Çınar'ın (1928-1929) Macaristan Elçiliğinin ardından, Nafia Vekili Behiç Erkin'in 14 Ekim 1928 tarihinde Nafıa Bakanlığından istifa etmesinden sonra 4 Kasım 1928 tarihinde Bakanlar Kurulunca birinci sınıf elçi olarak Budapeşte'ye tayin edilmiştir.(BCA, 30.18.1.2,1.1.5, Dosya:107-45,Sayı:7277)30 Kasım 1928'de Budapeşte'ye ayak basmasıyla görevine başlayan Behiç Erkin,(Aytepe, 2003:233) Macar Dışişleri Bakanı olan Walko'nun seyahatte olmasında ötürü ancak 3 Aralık'ta görüşebilmiş, Walko'dabu ziyareti 4 Aralık'ta iade etmiştir. (Erkin,2010:319-320) Bu iadeyi ziyarete dair hatıratında Erkin, *" mutad olmayan bu ziyaret, Türkiye ile Macaristan arasında tesis edilen dostluk bağlarını daha kuvvetlendirmek için nazikâne bir hareket"* ifadesini kullanmıştır. (Erkin,2010:320)

Macar Dışişleri Bakanı Walko 6 Aralık'ta Behiç Erkin'e gönderdiği mektupla 10 Aralık 1928 tarihinde saat 12'de itimatnamesini Macar Kral Naibi Horthy'ye sunacağının haberini göndermiştir.(Erkin,2010:322) Budapeşte Elçisi Behiç Erkin, 10 Aralık 1928 tarihinde Macaristan Kraliyet Naibi Amiral Horthy tarafından kabulünde Gazi Mustafa Kemal'in *"Sevgiliye yakın dostum"* hitabıyla başlayan şu itimatnameyi takdim etmiştir: *"Türkiye Cumhuriyeti ile Macar Krallığı arasında var olan dostluk ilişkisini çok daha sıkı hale getirmek ve sürdürmek arzusuyla sabık Bayındırlık Bakanı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İstanbul Vekili, Olağanüstü Diplomat ve Tam Yetkili Bakan Behiç Beyi Ekselanslarının elçisi olarak atamaya karar verdim. Birçok vesileyle gösterdiği yetenek ve beceriyle birlikte farklı nitelikler, Ekselanslarının güvenini kazanacak şekilde kendisine verilen yüksek görevi yerine getirecek gayreti sürdürecektir. Bu inançla Ekselanslarından duygularımı paylaşmasını ve özellikle Ekselanslarının sağlığını ve Macaristan'ın refahını dilerken kendi adıma ve Türkiye Cumhuriyeti namına güvenimizi ekleyerek talebimizin kabulünü rica ederim."*(TİTE, K: 190, G: 1, B: 64.)

İtimatnamenin sunulmasından sonra, Erkin Macaristan'a Atatürk tarafından Fevkalade Murahhas ve Orta Elçi olarak atamasını ve dost Macaristan ve kardeş Macar millet arasında Türkiye'yi temsil etme şerefine nail olduğu için çok mutlu olduğunu ifade ettikten sonra, iki kardeş millet arasında kendisinin sadece bir vasıtadan ibaret olduğunu ve Macar milletinin gösterdiği dostluk dolayısıyla görevini daha iyi yapmaya çalışarak iki millet arasında var olan *"bi-*

raderane dostluğu" devam ettireceğini söylemiştir. Erkin, konuşmasını bütün çabasını mevcut olan Türk-Macar ilişkilerini geliştirmek amacıyla harcayacağını belirtmiştir.(TİTE, K: 190, G: 1, B: 67)

Behiç Bey, Türkçe olarak yaptığı konuşmasının ardından Horthy de, Behiç Bey'e hitaben şu konuşmayı yapmıştır:*"Sn. Bakan, T.C. Cumhurbaşkanı Ekselanslarının sizi huzurumda Fevkalade Murahhas ve Orta Elçi sıfatıyla atandığını bildiren mektupları büyük bir mutlulukla elinizden almış bulunuyorum.*

Ekselanslarınızı samimiyetle selamlarken ülkesini Macaristan'da temsil etme görevinin, ünü yayılmış bir Türk devlet adamına emanet edilmiş olmasından duyduğum mutluluğu size bir an önce ifade etmek isterim. Bu durumu iki ülkemizin yakınlaşması için Türk hükümetinin değerli katkılarını sunma niyeti olarak yorumlamaktayım. Macaristan topraklarında Ekselanslarınıza, doğal kaynağı ırklarımızın kaynaşmasında bulunan ve uzun yıllardır iki kardeş ülkeyi birleştiren samimi dostluk hislerimizi sunmayı sağlayan sıcak karşılamaya iştirak edebilmekten özellikle memnunum. Ekselanslarınız Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanının başkentimizi bu yıl ziyaretiyle şereflendirmesi hislerimizin bir kez daha güçlü bir şekilde ortaya çıkarmıştır. Tutarlı bir enerjiyle ülkesini yeniden çağdaş temeller üzerine inşa etmeyi sürdüren şerefli Türk ulusuna duyduğum hayranlıkla, Macar hükümetinin ve halkının, seleflerinizin kılavuzluğu sayesinde Macaristan ve Türkiye arasında var olan aydın ve ekonomik ilişkilerin güçlenmesini içtenlikle arzu ettiği ifade etmek isterim." (TİTE, K: 190, G: 1, B: 65; TİTE, K: 190, G: 1, B: 66.)

2- Görevde Kaldığı Sürece Türk-Macar İlişkileri

Elçilik görevi süresince Macaristan ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişkilerde samimi bir havanın yaratılmasında birinci derecede etkili olan Behiç Erkin'in görev süresi boyunca hem Türk-Macar ilişkileri açısından birçok önemli gelişme yaşanmış hem de iki savaş arası dönemde kendisi Macaristan ve Orta Avrupa'daki değişime tanık olmuştur. Bu dönemde revizyonist-statükocu kavgasında, revizyonist tarafta yer alan Macaristan ile denge politikası izleyen Türkiye'nin, geçmişten gelen dostluk bağları ile örülü ilişkileri sorunsuz bir şekilde ilerlerken, Türkiye, Macarları Ruslarla ilişki kurması için teşvik ederken, Macarlarda Türkleri, İtalyanlarla ilişki kurmaya teşvik etmiştir.

Erkin'in elçilik görevi boyunca ilk ilişki, iki ülke arasında 5.1.1929 tarihinde Bitaraflık, Te'lif-i Beyin ve Hakem Muahedesini (Hakemlik, Uzlaşma ve Tarafsızlık Antlaşması) imzalanmıştır, Türkiye adına imza yetkilisi Erkin Bey olmuş, Macar tarafında ise dönemin Dış İşleri Bakanı Walko imzalamıştır. (BCA,30.10.0.0,232.564.5, Dosya:421/5, 5.1.1929 (Belgenin aslı Fransızcadır.); Erkin,2010:325) Türkiye, daha önce bu tip antlaşmaları büyük çoğunlukla komşu devletlerle imzalamıştır. Numan Menemencioğlu Macaristan'la yapılan bu antlaşma için *"tamamen duygusal ve ırksal"* olduğunu ifade etmiştir. (Koçak,2008:353)

Bu antlaşmanın, klasik tarafsızlık antlaşması hükmü niteliğindeki 1. Maddesi *"Bağıtlı yüksek taraflar içlerinden birine karşı yöneltilmiş hiçbir siyasal ya da ekonomik tertibe katılmamayı yükümlenirler"* derken, 2. Maddesi *" Bağıtlı yüksek taraflardan biri, barışçı tutumuna karşın, bir ya da birkaç başka Devletçe saldırıya uğrarsa, öteki taraf, anlaşmazlığın süresi boyunca, tarafsız kalacaktır"* demekteydi. 4. Maddede *ise " İşbu Antlaşmanın gerek yorumlanmasında, gerek uygulanmasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklar doğrudan doğruya ve yalnızca bir istem üzerine, La Haye Adalet Divanına sunulacaktır",* diyordu.(Anlaşma sureti için bkz. TİTE **A.**K: 190, B:1-76)

Saral'ın ifadesiyle, iki ülke arasında imzalanan bu antlaşmanın önemi, Macaristan'ın o zamana değin imzaladığı siyasî anlaşmalar arasında aynı sözleşmeye imza atan bir veya birden fazla bağıt devlet ile üçüncü bir devletle ihtilaf yaşanması halinde tarafsızlık durumu tesis eder nitelikte olanına imza attığı ilk antlaşma olmasıdır. Bu antlaşma Macaristan'ın imzaladığı bu niteliği haiz ilk anlaşma olmasına rağmen Türkiye daha önce İran, İtalya ve Afganistan ile aynı antlaşmadan imzalamıştır. (Saral, 2016:188)

1930'lu yıllar Türk-Macar ilişkilerinin en parlak olduğu dönemdir Atatürk'te 1 Kasım 1930 yılında TBMM'nin üçüncü dönem dördüncü toplanma yılının açılış konuşmasında Macarlar olan iyi ilişkilere değinmiştir. " Macaristan ile aramızda eski ve tecrübeli dostluk, muhterem başvekilin resmi ziyaretiyle bariz bir ehemmiyet ve kıymet aldı. Memleketlerimiz arasındaki iyi ve samimi münasebetlerin inkişaf etmesi memul ve matlubumuzdur." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006:382)

İki ülkenin ilişkilerindeki samimi atmosfer siyasilerin ziyaretlerinin de yoğunlaşmasına neden olmuştur.1930Mart ayında Macaristan Dışişleri Bakanı M. Walko, Ankara'ya resmi bir ziyarette bulunmuş, sıcak bir şekilde karşılanmıştır. Ziyaret, 1928 yılındaki Türk Dışişleri Bakanın ziyaretine karşılık bir iade-i ziyaret olarak gerçekleşmiş, Ankara'da basına verdikleri açıklamalarda Türk-Macar akrabalığına, köklü dostluklarına ve bu sıcak karşılamalardan dolayı memnuniyetlerini ifade etmişlerdir.

Aynı yılın Kasım ayında Macaristan Başbakanı Kont Bethlen ile M. Walko Türkiye ziyaretlerine Erkin de eşlik etmiştir. Bu ziyaret Cumhuriyetin yedinci yıl dönümüne denk gelmesi yanında, aynı zamanda Yunan Başvekili Venizelos'un Ankara ziyaretine de denk gelmiştir. Bu durum dünya basınında büyük bir ilgi uyandırmıştır. Erkin'in hatıratında aktardığına göre, Bethlen'in Venizelos'la birlikte Ankara'da bulunacağını öğrenmesi onu rahatsız etmiş, Erkin'in çabalarıyla ikna olmuştur. (Erkin,2010:341)

Macar Başbakan ve Dışişlerinin bu ziyaretinde, Türk Başbakanı İnönü ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey'le birlikte Behiç Erkin ve Macaristan'ın Ankara elçisi Tahy'nin de katıldığı bir görüşme yapılmıştır. Erkin'in aktardığına göre, 28 Ekim'de gerçekleşen bu görüşmelerde Balkanlardaki son gelişmeler, Macarların revizyon meselesi ve Budapeşte'ye Askeri Ataşe tayini görüşülmüşse de görüşmelerin ağırlığı, Türkiye'nin Sovyetlerle Macaristan'ın ilişkilerinin geliştirilmesinde oynadığı rol olmuştur.(Erkin,2010:342)

Macar Başbakanın bu ziyareti Macarlar ve Türkler arasındaki geleneksel dostluğu tazelemiş, Macaristan'da eğitim alan Hamit Zübeyir Koşay bu ziyaret sebebiyle Türk-Macar Kardeşliği isimli bir makale neşretmiştir. Bethlen bu ziyaretle ilgili daha sonra Viyana ziyareti sırasında dönemin Viyana elçisine Avrupa'da çeşitli hükümet merkezlerine yaptığı ziyaretleri arasında Ankara ziyaretinin kendisinde "derin bir hatıra ve memnuniyet hissi bıraktığını" söylemiştir. Bu dönemde dönemin Budapeşte elçisi Erkin'in Türk hükümetine yazmış olduğu raporunda Macarların Türkleri, *samimi ve geleneksel dost* olarak gördüğünden bahsetmiştir. (BCA1933:Budapeşte Elçiliği Senelik Raporu, 30.10.0.0, 232.566.6, Dosya:421/48.)

Bu dönemde dostluk ziyaretleri birbirini izlemiştir. 1931 yılı Ekim ayında Başbakan İsmet Paşa ile Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey Macar devlet adamlarının ziyaretini iade etmişlerdir. Bu ziyaret sırasında da iki ülkenin Başbakanları, Dışişleri Bakanları ve elçilerinin de katıldığı resmi görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Erkin'in aktardığına göre 12 Ekim'de gerçekleşen bu görüşmeler Türkiye-İtalya ilişkilerinin tesisi ve Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne gir-

mesi ekseninde gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra Balkanlar'daki son gelişmeler yine gündemde olmuştur. (Erkin,2010:353)

Macaristan Başbakanı M. Walko ile Dışişleri Bakanı Kont Bethlen'i tekrar Ankara'yı ziyaretlerine neden olmuştur.(Cumhuriyet,27.3.1930:1)

1 Ekim 1932 tarihinde Macaristan'da Hükümet değişmiş, Gyula Károlyi'nin yerine, Gyula Gömbös ülkenin başbakanı olmuştur. (Tarján: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1932_oktober_1_gombos_gyula_alakit_kormanyt 19.03.2017). Erkin önce yeni Macar Dışişleri Bakanı Andre Puky ile görüşmüş, bu ziyaretinde M. Walko ve Kont Bethlen'in Ankara ziyaretlerinde Türkiye'de yaşanan köklü değişimleri büyük bir hayranlıkla dinlediğini ve iki ülke arasındaki bağların güçlendirilmesi için bütün kuvvetiyle çalışacağını bildirmiştir. (BCA,1932:30.10.0,232564.20, Dosya:421/20)

Erkin'in, Dışişleri Bakanından sonrada, Gömbös'ü 14 Ekim'deki ziyaretinde "Türkiye ile dostluğunun kıymetli olduğunu ve Konth Bethlen'in politikasını aynen izleyeceğini" söyledikten sonra, Türklerle olan bağlarını şöyle açıklamıştır; " Benim kafam Türk'tür. Türklere karşı üç noktada pek güçlü bağlar ile merbutum. 1- Bir ırktan, Asyalı olmaklığımız. 2-Harbi Umumi'de Türklerden gördüğüm yüksek askerlik yeteneği. 3- Büyük reisinizin dehası ile yapılan büyük inkılâptır." (BCA1932:30.10.0,232.564.21, Dosya:421/21)

Erkin raporunun devamında, Gömbös'ün kendisine, "Türk tarihi ve dili hakkındaki büyük girişimlerini takdir ve dikkatle izlediğini", " Türkiye ile çok uzak olduklarını, fakat çok ilgilendiklerini Balkan siyasetinde Türkiye'nin yardımlarını rica ettiğini" belirtmiştir. (BCA1932:30.10.0,232.564.21, Dosya:421/21)

22 Ekim 1933 yılında Macaristan Başbakanı Gömbös ve Dışişleri Bakanı Kálmán Kánya dostluk ziyaretinde bulunmuşlar, iki ülke arasında 1929 tarihinde imzalanan tarafsızlık ve hakem antlaşması da bu vesileyle, 5 yıl süreyle uzatılmıştır.(BCA1934; 30.18.1.2, 42.7.1)

Gömbös'ün Türkiye ziyareti Macar basınında da geniş yankı uyandırmıştır. Türk basınına da yansıyan bu haberlerden bazıları şöyledir; *Peşti Naplo* gazetesi haberi şöyle vermiştir; Macaristan'ın yeni harici siyasetinin en mühim tezahürü hiç şüphe yok ki, Gömbös'ün Türkiye'ye yaptığı ziyarettir. *Nemzeti* gazetesi ise, Gazi şarkın en büyük ıslahatçısıdır. Genç Cumhuriyet emsalsiz neticeler elde etmiştir… Gazi bir Macar dostudur. Binaenaleyh muazzam Gazi eserinin kıymetini ve bu eserin sümül ve sahalarını bilmek ve öğrenmek Macarlar için borçtur. *Pester Llyold* Ankara'da İsmet Paşa ile M. Gömbös'ün söylediği nutuklar iki kardeş milleti birbirine bağlayan ananevi dostluğu mühürlemiştir. (Cumhuriyet,24.10.1933:1)

Bu ziyaret sırasında, Macar tarihinde bıraktığı izler kadar, Türk-Macar İlişkilerinde de derin izler bırakan, Ferenc Rákóczi'nin Tekirdağ'da kaldığı ev, Macar Hükümeti tarafından bir kültür müzesine dönüştürülmüş açılışı da Gömbös'ün bu ziyareti sırasında 24 Ekim 1933 tarihinde yapılmıştır.(Erkin,2010:367) Türklere sığınan bu mülteciler, Macarların kalbinde silinmez derin izler bırakmış ve böylece yıllardır süregelen bu dostluğu perçinleyen en önemli olay olarak tarihteki yerini almıştır.

Macar Başbakanın bu ziyareti sırasında, Macar Mebusan Meclisi, Hariciye Encümeni Reisi Pekár'ın başkanlığında bir heyet ile Ankara'ya gelmiş ve Atatürk ile görüşmüştür. Atatürk ile sohbetlerinde, Atatürk kendilerine Türk-Macar ırkdaşlığından bahsetmiş ve Trianon şokunu hala atlatamayan Macarlara, bir milletin büyüklüğü arazi ve nüfus ile değil, medeniyet ve kültür ile ölçüldüğünü Macarlarında büyük bir millet olduğunu belirttiğini görüşme sırasında orda

bulunan Erkin aktarmıştır. (Erkin,2010:368) Atatürk bu sözleriyle, revizyonist bir politika takip eden Macarlara karşı olan düşüncelerini ortaya koyduğu gibi, Macar milletini onure eden bu sözleri ile onlara vermiş olduğu değeri de göstermiştir.

1934 yılının Şubat ayında Türkiye'nin Balkan Paktını imzalaması Macarlarda Türk dostluğu konusunda şüphe yaratmıştır.(Erkin,2010:373) Macar siyasetçilerden bazıları, Türkiye'nin Balkan Paktı'na dâhil olmasını kendilerine karşı bir hareket olarak algılamıştır.Behiç Erkin, *Macaristan Siyaseti* adlı defterde 9 Şubat 1934 tarihinde Atina'da imzalanan Balkan Antlaşması'nın, Macar hükümetini çok endişeye düşürdüğünü aktarmıştır.("Macaristan Siyaseti" adlı defter bkz.:TİTE A, K: 188, B: 12)Macar parlamentosundaki bütçe görüşmelerinde dönemin dışişleri bakanı Kánya'ya bu konuda çıkışmışlardır. Kánya "Balkan Misakı yalnız Balkan sınırlarına aittir. Macaristan'a zarar verecek mahiyette bir vesika değildir. Türk-Macar dostluğu bundan asla müteessir olmamıştır" sözleriyle cevap vermiştir. (BCA,1934, 30.10.0.0, 232.566.18, Dosya:421/60)

Bu dönemde iki ülke parlamento grupları arasında da karşılıklı ziyaretler gerçekleşmiştir. 1933 yılında Macar milletvekillerinin Ankara'yı ziyaretlerini iade için, Meclis İkinci Başkanı Hasan Saka'nın başkanlığında milletvekillerimizden oluşan bir heyet 2 Mayıs 1934'te Budapeşte'ye gelmiştir. Macar-Türk Ticaret Odası, Türk vekillerinin şerefine Guellert (Gellért) Otelinde bir akşam yemeği tertip etmiştir. 14 Mayıs'a kadar Macaristan'da kalan vekiller, aynı tarihlere rastlayan Budapeşte Beynelmilel Panayırına da katılmışlardır. (Erkin,2010:374-375) Heyet ayrıca Gömbös'le görüşmüş ve Gömbös heyete *" Ankara'yı ziyaret ettikten sonra şu kanaati getirdim ki Macar milletini Türklere bağlayan yalnız kan ve kardeşlik rabıtaları değil aynı zamanda iktisadi ve fikri rabıtalarıdır. Bu rabıtaların sıklaştırılması her iki memleket için de hayati bir menfaat olmaktadır."* (Cumhuriyet,5.5.1934:3; Akşam,5.5.1934,s.3)

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Triannon'un imzalanması Macarlar üzerinde büyük bir sarsıntı yaratmış, uzun süre bunu kabul edememişlerdir. (Vardy,1983:22) Trianon travması Macarları dış politikada revizyonizme itmiştir. (Tarján, http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1920_junius_4_a_trianoni_beke_alairasa/19.03.2017)Macarların bu revizyonist istekleri onları yalnızlaştırmıştır. Erkin'in anılarında yazdığı gibi, bu dönemde Macaristan'ın iki dostu vardır; biri Türkiye, diğeri ise İtalya'dır. (Erkin,2010:325) İtalyanlarla Macarların dostluğu, Mussoli'nin Macarların revizyonist isteklerini anlaması ve haklı bulması ile kuvvetlenmiştir.("Macaristan Siyaseti" adlı defter bkz.:TİTE A, K: 188, B: 12.)

İtalya ve Macaristan'ın diktatörlükle yönetilip, dış politikada revizyonizmi takip etmesi ilişkilerinin güçlendiren bir diğer bağ olmuştur. (Budapeşte Elçiliği Senelik Raporu, BCA, 232.566.6, Dosya;421/48; Budapeşte Elçiliğinden Gelen Basın Özeti; BCA,1934;30.10.0.0,232.567.5, Dosya:421/67)Macaristan bu dönemde diğer dostu olan Türkiye'yi de, Fransa'nın önderliğindeki Küçük Antanta dâhil etmek istemesinin altında yatan sebep de burada yatmaktadır. (Çolak,2005:9)

Macaristan, Türkiye'nin Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması, Musul ve Hatay sorunu ile Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalanması gibi egemenlik ve toprak düzenlemelerini, Macarlar tarafından revizyonist girişimler olarak kabul edilmiştir. Erkin'in aktardığına göre, Başbakan Gömbös, kendisini evine çağırtarak Boğazlar rejiminde aldıkları teşebbüsten dolayı, Atatürk ve İnönü'yü tebrik ettiğini söylemiştir: *"Gömbös'ün bu işe fazla ehemmiyet vermesi, Boğazlar rejiminin değiştirilmesinin bir nevi revizyon olduğunu ve bunun başka revizyonlara yol açabileceğini ümit etmesinden ileri geliyordu."*(Erkin,2010:389)

Türk tarafı için ise bu düzenlemeler revizyonist görülmemiştir. Tevfik Rüştü Bey ise bu konuya ilişkin, Türkiye'yi ziyaret eden Kont Bethlen'e (1930) "*Türkiye'nin Lozan Barışı ile tespit edilen sınırların kesinliğini kabul ettiğini; yayılmacı veya revizyonist niyetinin olmadığını; Macarların ve İtalyanların revizyon çabalarını anladığını ve sempatiyle karşıladığını ama bunların silahla desteklenmesine karşı çıktığını"* açıkça ifade etmiştir. (Saral,2016:127)

Behiç Erkin, 1936'da Kánya'ya dair "*General Gömbös kabinesine sonradan Hariciye Nâzırı olarak giren Macaristan'ın o zamanki Berlin elçisi Kanya bir görüşmemizde bana, 'Gömbös revizyonu kendi hükümetinin politikası olarak ilan eyledi. Ben bu şekle taraftar değilim; revizyon işi bir hükümet politikası değil, millî bir politika olarak kalmalı idi' demiştir. Bu siyasetin neticesi olarak Macaristan'dan arazi ilhak eden küçük itilâf devletleriyle Romanya, Çekoslovakya, Yugoslavya bir yakınlık politikası tesisine imkân bulunamıyordu."* yorumunu yapmıştır. (Erkin,2010:315-316)

1937 yılında iki ülkenin dış işleri bakanları arasında Budapeşte'de bir görüşme gerçekleşmiştir. (Cumhuriyet,6.6.1937:3)Bu şartlar altında gelişen Türk- Macar ilişkilerinin karşılıklı olarak dışişleri bakanlarının yaptıkları ziyaretlerde gösterilen dostane karşılama ve ağırlamalar bunu bir kat daha güçlendirmiştir.

Behiç Erkin'in 1939 yılında hazırladığı *Macaristan Siyaseti* adlı defterde Macaristan'ın iç siyasetinden ziyade, Macaristan'ın dış politikası hakkında da bilgi vermiştir. Macaristan'ın dış politikasının revizyonizm üzerine kurulu olduğunu, Kral Naibi Horty'nin izlemiş olduğu politika sonucu Macaristan'ın önce İtalya, sonra da Almanya'nın eksenine kaydığını ve Avrupa'daki savaşın kaçınılmaz olduğu tespitinde bulunmuştur.("Macaristan Siyaseti" adlı defter bkz.:TİTE A, K: 188, B: 12.)

Atatürk'ün vefatının gerçekleştiği Kasım 1938 tarihinde Budapeşte'de görevde olan Erkin'in Atatürk'ün vefatı karşısında duyduğu derin üzüntünün yanı sıra Macar halkı ve Macar hükümetinin de acılarını paylaştığını anlatmıştır. " Benim tarafımdan hiçbir teşebbüs yapılmadığı halde, 20 Kasım akşamı şehirde gezerken, duvarlarda kalın siyah çerçeve içinde, üzerinde Atatürk yazılı ilanlar gördüm. Yanımda bulunan bir zata okuttum. Budapeşte Belediyesi, bütün halkı ertesi gün için matem bayrağı çekmeye davet ediyordu. Filhakika 21 Kasım, yani Atatürk'ün defin günü, Budapeşte sokakları matem bayraklarından simsiyah kesilmişti." … " 25 Kasım'da Atatürk'ün vefatı münasebetiyle Turan Cemiyeti'nde de merasim yapılmıştır. Bunun yanı sıra Macar dışişleri Atatürk'ün cenazesi için de bir heyet göndermiştir.(Erkin,2010:415)

Diplomatik alandaki bu gelişmeler ülkelerin ilişkilerindeki diğer alanlar üzerinde de etkili olmuştur. Dostane bir atmosferde ilerleyen Türk-Macar ilişkilerinde, ekonomi/ticari ilişkilerinin geliştirilmesi için de çaba sarf edilmiştir. (BCA, Peşte Elçiliği Senelik Raporu; 30.10.0.0, 232.566.6, Dosya:421-48) Erkin'in hatırında ticari konular çok ayrıntılı ele alınmamıştır. Mesela 27 Eylül'de 1930'daki Ticaret Anlaşması'ndan sadece"Macaristan'la aramızda tanzim edilen ticaret muahedenamesini teati ettik" (Erkin,2010:340) şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir.

Hatıratında yine çok az yer tutan ama yeni Türkiye'nin kendini dünyaya tanıtması açısından oldukça önemli olan aynı zamanda bu dönemdeki Türk-Macar ilişkilerinin tarım alanındaki işbirliği hakkında fikir vermesiyle fuarlar önemli bir yer tutmaktadır.1931 yılı iki ülkede sergi ve fuar yılı olmuştur. Türkiye'de gerçekleşen Ziraat Kongresi ile birlikte uluslararası bir ziraat sergisi açılmıştır. Kongreyle aynı gün açılan sergiye Macar pavyonları da katılmıştır. 50 firmayla sergiye katılan Macarlarla ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi açısından oldukça etkili

olmuştur. Dönemin Ekonomi ve Ticaret Bakanı Dr. János bu sergi münasebeti dolayısıyla hazırlamış olduğu sergi broşüründe bahsettiği Türk-Macar Ziraat münasebetlerinde, Macar uzmanların Türkiye'de yapmış olduğu çalışmalardan duyduğu memnuniyeti ve gelecekte de işbirliği arzuladıklarından bahsetmiştir. Macar Ziraat Bakanı'da János Mayer'da bu davet üzerine Cumhuriyet gazetesinde uzun bir Türk-Macar ziraat ilişkileri hakkında bir makale yayınlamıştır. (Cumhuriyet,20.1.1931:1) Macarların bu sergiye davet edilmesiyle birlikte Türkiye'de aynı yılın Mayıs ayında Budapeşte'de açılacak sergiye katılımı için davetiye gönderilmesine vesile olmuştur.(Beynelmilel Fenni Ziraat Sergisi,1931:5-7). Bu dönemde Türkiye'nin uluslararası sergiye daveti, Türk ürünlerin dünya piyasasında tanınması ve Pazar bulması açısından son derece önemlidir. Bu serginin bir diğer önemi ise Cumhuriyet Türkiye'sinin uluslararası alanda kendini sergileyebildiği ilk başarılı fuar pavyonunu tasarlanmasıdır. Sedad Hakkı Eldem'in mimarlığını üstlendiği pavyon, bir önceki Fransa fuarı başarısızlığının ardından Atatürk Türkiye'sini oldukça başarılı bir şekilde temsil etmiştir. (Durhan, 2006:311-324)

Macaristan'ın resmi davetlisi olarak panayırına katılan Türkiye, dönemin büyükelçisi Behiç Erkin'in anıların da bahsettiği üzerine, *Cumhuriyet* gazetesi, Türk tüccarları için bir seyahat tertip etmiş, Budapeşte Belediyesi 'de 11 Mayıs'ta fuarın son günü, Türkiye'den gelen bu ticaret erbabı için öğle yemeği düzenlemiştir. 13 Mayıs'ta Amiral Horty ve eşi Türk pavyonunu ziyaret ederek, sergi defterini imzalamışlardır.((Erkin,2010:348)

Türk-Macar siyasi ilişkilerinin problemsiz ilerlemesi, diplomasi dışındaki alanlarda da işbirliğini geliştirilmesi için çaba gösterilmesine neden olmuştur. Bu amaç doğrultusunda 1933 yılında Budapeşte'de Türk-Macar Ticaret odası açılmıştır. Dönemin elçisi Behiç Erkin Bey'le de görüşen heyet, Erkin'in raporunda yer vermiştir. (BCA, Peşte Elçiliği Senelik Raporu; 30.10.0.0, 232.566.6, Dosya:421-48; Cumhuriyet, 30.6.1933;4)

Ticaret ve ekonomi alanında Erkin'in döneminde gerçekleşen bir diğer anlaşmalarda; 1 Ağustos 1933 tarihinde Kliring Anlaşması ile (BCA,1933:30.18.01.02, Dosya:421/11) 18 Nisan 1934 tarihinde imzalanan Türk-Macar Ticaret Anlaşması olmuştur. (BCA,1934:30.18.01.02, 56.54.14, Dosya:2-3375, Sayı:2/39,) Bu anlaşmalar Erkin'in görev süresi boyunca da yenilenerek devam etmiştir.

Behiç Erkin'in gönderdiği elçilik raporlarına göre, Macaristan Türkiye'ye elektrik, makine, pamuklu ve yünlü kumaşlar, keten, kenevir, jütten yapılan eşya, kauçuk eşya, ilaç, yanmaz tuğla, toprak boyası, mefruşat, işlenmiş deri, ziraat makineleri ihraç etmiş; tamamen bir çiftçi memleketi olmakla beraber arazilerinin nüfuslarına göre azlığı ile iklim bir ülke ihtiyacını sağlayacak her türlü ürünü yetiştirmeye uygun olmadığından Türkiye'den işlenmemiş tütün, pamuk, meyve, halı, yağ çıkarılan tohumları sabun kökü, taş kömürü, bağırsak, sigara ithal etmiştir. (BCA, Peşte Elçiliği Senelik Raporu; 30.10.0.0, 232.566.6, Dosya:421-48)

3- Behiç Erkin ve Macaristan'daki Sosyal Hayatı

Behiç Erkin, görevi boyunca iki ülkenin siyasi ilişkileri kadar, sosyal ve kültürel ilişkilerinin geliştirilmesinde de önemli rol oynamıştır. Kendisi de Macaristan'da 11 yıllık görevi boyunca oldukça iyi bir çevre edinmiştir. (Erkin,2010:324) Gerek Macar siyasetçi ve devlet adamlarıyla, gerek Macar elitleriyle gerekse de Macar Turancılarıyla oldukça iyi ilişkiler kurmuştur.

Erkin'in Macar Kral Naibi Horty ve eşi ile görevi süresi boyunca kurduğu iyi ilişkiler, kendisinin Macar siyasi elit çevresinde iyi bir intibaa bırakmasına sağlamıştır. Naip Horthy ve

eşi, Behiç Erkin'in Budapeşte Elçiliği sırasında birçok defa Türk Elçiliğinde şereflerine verilen davetlere iştirak etmişlerdir. Elçilik binasında sık sık yemekler düzenlemiş, bu davetler vasıtasıyla hem diplomatik çevrelerle hem de Macaristan siyasetçileri ile iyi ilişkilerini geliştirmiştir. Macar devlet adamlarıyla kurulan bu ilişkilerde Türklere karşı olan ilgi ve sevgiden de izler taşıdığını belirten Erkin'in bu ifadelerine de bir örnek Hatıratındaki 1 Şubat 1932 tarihinde elçilik binasında Horty şerefine verdiği yemekte, Horty Türkiye'ye karşı olan sevgisinin bir göstergesi olarak gece saat 1 kadar davette kaldığını ifadeleridir.. (Erkin,2010:361)

Naip Horthy ile kurmuş olduğu iyi ilişkiler ve bırakmış olduğu intibaa, Behiç Erkin'e 12 Şubat 1932 tarihinde Macar Harp Umumi Hatıra Madalyası (TİTEA.,K: 190, B:1-77.)ve 25 Ocak 1937 tarihinde Macaristan'ın en büyük nişanı olan birinci rütbe *"OrdreduMarite"* nişanını vermesiyle de kendini göstermiştir. (TİTE A.,K: 190, B:1-103; Cumhuriyet, 5.2.1937:3)

Behiç Erkin görevinin son bulduğu 1939 yılında Horty ve eşi şerefine elçilikte bir etkinlik düzenlemiş, Macar kabinesinin yanı sıra, ülkedeki diğer diplomatik temsilcileri de davet etmesi bu iyi ilişkilerin başka bir göstergesi olmuştur. (Cumhuriyet,26.2.1939:9)

Behiç Erkin, görev süresi boyunca iyi ilişkiler kurup geliştirdiği bir diğer kurum da Macar Turan Cemiyeti'dir. Turan Cemiyeti, Turan ırkından olan milletler arasında dostluk tesis edilmesi için kurulan bir cemiyettir. Turan ırkından olması dolayısıyla Türklerle oldukça yakın ilişkiler kurmuşlardır. Dernek bu dönemde oldukça faal olarak çalışmış, düzenli etkinlikler gerçekleştirmiştir. Behiç Erkin'de bu etkinliklere katılarak Türkiye'ye ve Türklere olan ilginin canlı kalması için çalışmıştır. Dernekte Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıldönümlerinde, Türkiye'den gelen misafirler şerefine vs. yemekler ve çay partileri düzenli olarak tertip edilmiştir.

Cemiyet Erkin göreve başladıktan sonra ilk, 9 Ocak 1929'da Behiç Erkin, Turan Cemiyeti Başkanı Pekar tarafından çaya çağırılmıştır. 18 Ocak'ta ise Turan Cemiyeti, Behiç Erkin şerefine bir toplantı da düzenlemiştir. (Erkin,2010:325) Bu toplantılar karşılıklı olarak tertip edilmiştir. 23 Nisan 1929'da bu sefer de Erkin, Macar Turancıları için elçilikte bir çay daveti düzenlemiştir.(Erkin, 2010:328)

Turan Cemiyeti Türkiye ile olan ilişkilere verdikleri önemi göstermek üzere 28 Ekim 1932 tarihinde Macaristan Turan Cemiyeti, Erkin'e giderek Cumhuriyet Bayramını kutlamışlar, 29 Ekim günü de elçilik binasındaki resmi törene katılmışlardır. (Erkin,2010:361)1 Nisan 1932 tarihinde Macar Turancıları için Türk elçiliğinde Erkin tarafından oldukça büyük bir davet organize edilmesi de Erkin'in Cemiyete verdiği önemi göstermektedir. (Erkin,2010:362)

Hatıratının son sayfalarında Macaristan'daki günlerine yer veren Erkin Macaristan şöyle bahsetmiştir; " 1939 senesi Temmuz ayı sonuna kadar 10 sene 8 ay Budapeşte'de geçirdiğim hayatı asla unutamam. O zamanlar Budapeşte bir yeryüzü cenneti idi. Zamanla herkesi tanımıştım, her sosyeteye girerdim.." (Erkin,2010:425) Erkin'in vefatı dolayısıyla Tayyip Gökbilgin tarafından kaleme alınan bir yazıda da "Behiç Bey, hayatının iki devresini daima hasretle anar ve bu zamanlara ait tatlı hatıralarını, en büyük tesellileri olarak, her zaman naklederdi ki, bunlardan birisi işte bu, Budapeşte"deki on seneyi mütecaviz Büyük Elçiliği zamanıdır" ifadelerine yer vermiştir. (http://tayyibgokbilgin.info/wp-content/uploads/2012/12/Article-153-Text.pdf)

4- Behiç Erkin'in Görevinin Bitmesi ve Budapeşte'den Ayrılması

Görüldüğü gibi 1928 Kasım ayı sonundan, 1939 yılı Temmuz ayı sonuna kadar 10 yıl 8 ay Budapeşte elçiliği görevinde bulunmuş olan Behiç Erkin, Macar devlet adamlarının sevgisini

kazanmıştı. 4 Temmuz'da Ruşen Eşref Ünaydın'ın Budapeşte Elçiliğine tayini için agrementi Macar Dışişleri Genel Sekreteri Vörnle'den isterken şu cevabı almıştır:

"Bu işi biraz uzatalım, siz Budapeşte'yi çok seversiniz, biz de sizi severiz. Ne kadar geç gitseniz, o kadar iyi olur." Behiç Erkin de bu nezakete teşekkürle, *"Ben herhalde gideceğim, bu geciktirme hiçbir tesir yapmaz"* demiştir (Erkin,2010:422) Erkin'in Macaristan'dan ayrılması Macar basınında da geniş yer tutmuş ve hararetli makaleler yazılmıştır. Bu bağlamda Pester Loyd*"Macaristan'ın samimi bir dostu Budapeşte'yi terk ediyor..."* ifadeleri ile yer vermiştir. (Cumhuriyet,27.7.1939:7) On bir yıla yakın Macaristan'da elçi olarak görev yapan Behiç Erkin bu süreçte gerek Macar Kral Naibi Horthy gerekse diğer Macar devlet adamlarının sevgi ve saygısını kazanan bir diplomat olarak görev yapmıştır. Öyle ki Horthy ve eşinin birçok akşam Türk elçiliğinde Behiç Erkin'in misafiri olduğunu görmekteyiz.

Behiç Erkin, görev yaptığı süre boyunca Macaristan'da samimi bir çevre edinmiş, Macarların samimi dostu olmuştur. Görevi bittikten sonrada Macaristan ile bağlantıları devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Macaristan'ın Türkiye'den bir diğer yardım isteği ise, eski Macar elçisi olan ve Macaristan'da da Türk dostu olarak tanınan Enis Behiç Erkin'in Fransa'daki görevinden Türkiye'ye Macaristan üzerinden döndüğü sırada gerçekleşmiştir. Erkin Türkiye'ye dönmeden önce Budapeşte'de kalmış ve bu zaman zarfında Macar Başbakanı, Behiç Erkin ile iki saat kadar süren görüşmelerinde Türkiye'den doğrudan yardım istemiştir. (Erkin,2010:577-578,585):

" (Kállay'ın) bir derdi vardı; müttefikler ileride münasip görecekleri cezayı tatbik etmek şartı ile şimdiden Macaristan, Romanya ve Bulgaristan'ın bitaraf telakki edilmesini ve buraların harp meydanı olmamasını istiyor ve bunun müttefiklere teklif edilmesini İsmet İnönü'den rica ediyordu. Müttefiklerin müttefiki olan Yugoslavya ve Yunanistan'ın harp sahası kalarak, müttefiklerin düşmanı telakki edilen Romanya, Macaristan ve Bulgaristan'a böyle bir imtiyaz verilmesini kabul etmeyeceklerini ve bununla beraber bu tekliflerini İsmet İnönü'ye arz edeceğimi söyledim. Kállay'ın bu sözlerinin, Almanya'nın muzaffer olamayacağını inancından ileri geldiğine şüphe yoktur. Esasen Kállay da ComteTelky gibi, Anglo-Sakson taraftarı idi. Kállay, bana ' Görüyor musun? Yahudilere bir şey yapılmadı, herkes yerli yerinde oturuyor' demekle de Macaristan'ın Almanların her arzusuna itaat etmediklerini anlatmak istedi. Kendisinin malikanesinde bulunduğunu, birkaç gün sonra Budapeşte'ye geleceğini ve eşinin beni görmek ve davet etmekle çok memnun olacağını söyledi ise de programını bozmak müşkil olduğundan itizar ettim.. (Yurda avdetten sonra İnönü ve Saraçoğlu'na) Macar Başvekili Kállay'ın söylediklerini arz ettim; " Bunları bir rapor şeklinde Haricye'ye vereyim mi?' dedimse de lüzüm görmediler.''

İkinci Dünya Savaşı sırasınca önce Almanların, sonra da Sovyetlerin işgaline uğrayan Macaristan'da, büyük bir kıtlık meydana gelmiştir. Behiç Erkin'in, Macarlarla olan iyi ilişkileri sonucu, İstanbul'da yaşayan Macarların da kendisinden yardım istemesiyle, Türk hükümetinin ve halkının da yardımlarıyla Macaristan'a yardım eli uzatmış, zor günler geçiren Macar dostlarıyla ekmeğini paylaşmıştır. (Çalik,2015:37)

SONUÇ

Behiç Bey, Budapeşte'ye geldiği 30 Kasım 1928 tarihi ile görevinden ayrıldığı Temmuz 1939 tarihine kadar yaklaşık olarak 11 yıl Budapeşte Elçilik görevini yapmıştır. Elçilik görevi süresince Macaristan ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişkilerde samimi bir havanın yaratıl-

masında birinci derecede etkili olan Erkin'in genel olarak başarılı bir elçilik icra ettiğini ve Macarlarca sevildiğini söyleyebiliriz.

Macaristan siyasilerinin Türkiye'ye yapmış oldukları ziyaretlerde, Türk basınında çoğunlukta ilk sayfada yer verildiği gibi, Türk-Macar Dostluğu veya Kardeşliği şeklinde haberlerin yer aldığı görülmektedir. Behiç Erkin'in elçiliğinin en ilgi çekici yönü, Macaristan ve Orta Avrupa'daki değişimlerine olan tanıklığı olmuştur. Macaristan Londra ekseninden yavaş yavaş Roma-Berlin eksenine kaymış, 1938'de Macaristan'ın Almanlar tarafından ilhakı Macarlar için olduğu kadar, Türkler için de kaygı verici olmuştur. Erkin'inin görevinin son yıllarında yeni-dünya savaşının sesleri giderek artmaktaydı ve Türk Hükümeti Erkin'in gönderdiği raporlarla Macaristan ve Orta Avrupa'daki değişimleri izlemekteydi.

Gerek arşivlerdeki elçilik raporları ile gerekse Behiç'in hatıratı ile Peşte elçiliği yıllarına dair siyasi ve sosyal bir pencereden detayları görmek mümkün olmaktadır.

KAYNAKLAR

Arşiv

BCA (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi)

- 030.01 Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü

- 030.10 Başbakanlık Muamelât Genel Müdürlüğü

- 030.18 Bakanlar Kurulu Kararları ve Ekleri

TİTE (Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü)

Gazeteler

"Türk-Macar Dostluğu M. Valko Cenapları Bugün Şehrimize Geliyorlar", Cumhuriyet,27.3.1930.

"Türk-Macar Dostluğu Takviye Ediliyor", Cumhuriyet, 21.11.1930, s.3.

"Kardeş Macaristan'ın Muhterem Başvekili Ankara'da Türk-Macar Dostluğu Her Şeyden Kuvvetlidir", 21.10.1933, s.1

"Türk-Macar Dostluğu", Cumhuriyet, 11.10.1933, s.3.

"Peştede Türk-Macar Ticaret Odası Açıldı", Cumhuriyet, 30.6.1933,s4.

"Türk-Macar Muahedesi Beş Sene Müddetle Uzatıldı", Cumhuriyet, 23.10.1933, s.1.

"Hariciye Vekilimizin Peşte'de Yaptığı Temaslar", Cumhuriyet, 6.6.1937, s.3.

"Peşte Sefaretimizde Bir Ziyafet", Cumhuriyet, 26.2.1939, s.9.

Kitaplar

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, (2006), C.I-III, Divan Yayıncılık, Ankara.

BeynenlMilel Fenni Ziraat Sergisi (1931),5-20 Kanunisani 1931, İstanbul, Kâğıt ve Matbaacılık Anonim Şirketi.

Koçak, C. (2008), Türkiye'de Milli Şef Dönemi (2008), Cilt:1, İletişim Yayınları, İstanbul.

Rásónyi, L. (1944), Macarlar ve Türkler, Macar Balkan Encümeni Yayını, Budapeşte.

_____(2006) Doğu Avrupa'da Türklük, Selenge Yayınları, İstanbul.

Şimşir, B. (2001) Atatürk ve Yabancı Devlet Adamları, Cilt:3 Ankara.

Makaleler

Aytepe, O. (2003), " Behiç Erkin (1876-1961)", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı. 31-32, s. 229-237.

Çalik, F. (2015), " Soğuk Savaş Döneminde Türkiye-Macaristan İlişkileri", Balkan Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, ss.33-60.

Çolak, M. (2005), "Macaristan'da Revizyonizm ve Balkan Paktı Çerçevesinde Türkiye-Macaristan İlişkileri (1932-1938)", Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, Yıl:4, Sayı:8, İstanbul, ss.1-14.

Durhan, S. (2006), " Uluslararası Dünya Fuarlarında Türkiye Pavyonu: Türk Kimliğinin Görselleştirilmesi", Türkiye'de Tasarımı Tartışmak, III. Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı, 19-22 Haziran 2006, ss. 311-324.

Mayor, T. (1970), " Macaristan ve Trianon Muahedesi", Türk Kültürü, Yıl: VIII, Sayı:9, ss

Vardy, S.B, (1983), " TheImpact of TrianonuponHungaryandtheHungarianMind: The Nature of InterwarHungarianIrrendentism", HungarianStudiesReview, Vol:X, No:1, ss.21-42.

Tezler

Namal, Y. (2013), Türk Kaynakları Işığında Türk-Macar İlişkileri (1923-1950), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Saral, E. (2016), Türkiye- Macaristan İlişkileri 1920- 1945, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi.

İnternet Kaynakları

http://tayyibgokbilgin.info/wp-content/uploads/2012/12/Article-153-Text.pdf (Erişim Tarihi: 1.2.2017)

Tarján, T. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1920_junius_4_a_trianoni_beke_alairasa/ (Erişim Tarihi: 19.03.2017),

Tarján, T.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1932_oktober_1_gombos_gyula_alakit_kormanyt (Erişim tarihi: 19.03.2017)